

TEORIJSKI DOPRINOS JAČANJU ODBRANE I DALJI ZADACI ČASOPISA

Na sastanku Saveta »Vojnog dela« održanom 16. decembra 1975. godine, vodila se šira diskusija o sadržaju, kvalitetu i daljoj tematskoj orijentaciji časopisa.

U diskusiji su učestvovali: general-potpukovnik Nikola PEJNOVIĆ, general-pukovnik Đuro LONČAREVIĆ, general-potpukovnik u penziji Milija STANIŠIĆ, pomoćnik Saveznog sekretara za spoljne poslove Miljan KOMATINA, general-potpukovnik Asim HODŽIĆ, general-pukovnik Dušan KORAC, general-pukovnik Rajko TANASKOVIĆ, general-major Todor ATANASOVSKI i profesor univerziteta dr Novica MITIĆ.

Pored izvoda iz informacije o radu Redakcije, donosimo njihove diskusije u nešto skraćenom obimu, kao i zaključke Saveta časopisa.

IZ INFORMACIJE O RADU ČASOPISA U 1975. GODINI

Časopis Vojno delo je tematikom i sadržajem bio u žiži osnovnih teorijskih problema koncepcije i doktrine ONO i društveno-političkih kretanja u zemlji. U tom pogledu je dao znatan doprinos daljem razvoju naše teorijske misli.

— Osnova u koncipiranju sadržaja i organizovanju saradnje u časopisu 1975. god. bili su perspektivni plan i tematska orijentacija Saveta Vojnog dela. Pri tome se težilo da časopis odgovori osnovnim i neposrednim zadacima koji su proizlazili iz odluka Desetog kongresa SKJ, zadataka modernizacije, borbene gotovosti i unapređenja celokupnog rada u oružanim snagama.

— Proslava tridesetogodišnjice pobeđe nad fašizmom takođe je bila u centru pažnje.

— Uloženi su naponi da se unapredi teorijski nivo članaka, da se u oblasti odbrane afirmišu marksistički pogledi i naše idejno-političko opredeljenje, čime se časopis neposredno uključivao u opšte napore društva za dalju afirmaciju marksističke ideologije. Sve teme koje su doprinosile učvršćivanju moralno-političkog jedinstva, podizale borbenu gotovost i borbenost, podsticale napore u modernizaciji oružanih snaga, doprinosile stručnom uzdizanju kadrova itd. — bile su, u stvari, neposredan doprinos razvoju marksističke misli i realizaciji stavova i zaključaka Desetog kongresa SKJ.

— Tiraž časopisa je značajno povećan, i to uglavnom pretplatom pojedinaca.

— Povećan je broj saradnika, tako da su u 6 brojeva objavljeni prilozi (ili mišljenja za »okruglim stolom«) 96 autora.

— Priloga poznatih naučnika, publicista ili društveno-političkih funkcionera van oružanih snaga u »Vojnom delu« u prošloj godini bilo je malo, što znači da časopis još nije prodro u strukture van oružanih snaga i u naučne i društveno-političke institucije.

— Objavljeno je 10 priloga iz oblasti *društvo i odbrana*, pri čemu su, pored tema, konkretnije obrađena neka pitanja iz uloge društveno-političkih zajednica.

Aktivnosti organizacije SKJ i izgradnji moralno-političkog faktora posvećeno je 5 priloga. Celokupna aktivnost i idejno-politička angažovanost »Vojnog dela« posmatrana je u kontekstu opštih napora SKJ, komandi i starešina na realizaciji zadataka odbrane i bezbednosti zemlje. Međutim, organizacija SKJ u JNA i organi za moralno-političko vaspitanje još se nedovoljno koriste časopisom kao svojim glasilom i moćnim sredstvom za teorijske rasprave i idejno tumačenje borbe u društvu i oružanim snagama.

Iz NOR-a i revolucije objavljeno je 20 priloga, među kojima je bilo i vrlo zapaženih. Ostaje obaveza »Vojnog dela« da još studioznije, svestranije i sistematski donosi priloge o iskustvima iz NOR-a i revolucije, posebno u domenu ratne veštine. Na to je časopis obavezao i drug Tito u intervjuu datom »Vojnom delu« 1973. godine.

Iz strategije i operatike objavljeno je 10 priloga, što po broju nije malo, ali te teme nisu uvek tretirale one ključne probleme strategije i operatike u kojima se razrađuju savremene operacije i bojevi, vidovi i oblici dejstva, komandovanje, organizacija sadejstva, uloga vidova i rodova, protivoklopna i protivdesantna borba, itd.

O rukovođenju i komandovanju objavljene su 4 teme, koje su prema sadržaju i načinu obrade više organizacionog karaktera i vezane za funkcionisanje sistema ONO u miru. Malo se, međutim, piše o rukovođenju i komandovanju u ratu, o sistemu i metodi rada operativno-strategijskih komandi, o sadejstvu, automatizaciji, profilu starešina, itd.

Obuka i vaspitanje zastupljeni su samo sa nekoliko priloga, i to uglavnom metodskog karaktera, pisanih na osnovu iskustava iz vojnih škola. Ti prilozi su dobro primljeni u tim sredinama. Međutim, još se nedovoljno uopštavaju iskustva iz obuke u trupi, sa vežbi, iz obuke komandi i starešina, itd., a tu je neiscrpan izvor materijala i saradnika. Kontakti Redakcije sa trupom su još uvek nedovoljni, pa, pored ostalog, i zbog toga nema organizovane saradnje sa jedinicama i komandama.

O ulozi i zadacima *vidova* (RV i RM) još uvek se ne piše dovoljno, odnosno onoliko koliko to zahteva karakter časopisa.

Tematika iz oblasti *teritorijalne odbrane* bila je predmet stalnog i intenzivnog praćenja u časopisu (pored objavljenih samostalnih priloga organizovana je i rasprava za »okruglim stolom«). Polemika za »okruglim stolom« o teritorijalnoj odbrani pobudila je veći interes.

Problemi *pozadinskog obezbeđenja*, kao i ostala pitanja materijalnog snabdevanja i zbrinjavanja oružanih snaga i društva u ratu, već duže vremena gotovo da nisu razmatrani u »Vojnom delu« a osnovni razlog je što nema autora iz te oblasti.

— Prošle godine se nešto više pisalo o *iskustvima na Bliskom istoku* (4 priloga), a manje o iskustvima iz Vijetnama (1 prilog).

U rubrici »*Iz inostranih armija*« objavljeno je 16 prikaza. Težilo se da sadržaj bude što raznovrsniji i da se odaberu aktuelne teme, koje mogu doprineti boljem sagledavanju onih problema koji su u centru pažnje inostrane vojne teorije i publicistike. Reč je o temama iz vojne nauke i politike, ratne veštine, doktrine, strategije, komandovanja itd.

Veća pažnja bila je posvećena i *prikazima knjiga* (6 priloga). Međutim, ti prikazi su bili pretežno informativnog karaktera a ne kritičke analize i ocene.

— Redakcija je nastojala da istakne *polemiku i kritički prilaz* nekim teorijskim problemima. Ti pokušaji su se pokazali korisnim, ali u tom pogledu se još mora mnogo učiniti, pri čemu je neophodna veća pomoć i podrška, kao i razumevanje komandi, ustanova i pojedinaца. Redakcija je sa svoje strane organizovala više rasprava za

»okruglim stolom«, pokrenula »tribinu«, rubrike »osvrti«, »kritike«, »pogledi i mišljenja«, itd.

— Polazeći od zahteva i zadataka naše vojne teorijske misli i nastojanja za kvalitetnijim sadržajem časopisa, nameće se potreba da se Savet časopisa neposrednije uključi u izbor tema, organizovanje saradnje, u podsticanju autora itd; Redakcija predlaže formiranje radnih grupa prema konkretnoj tematici (društvo i odbrana, teorija ratne veštine, iskustva iz NOR-a i ostalih ratova itd.).

Nikola PEJNOVIĆ

U informaciji o »Vojnom delu«, koja treba da posluži kao osnova za našu današnju raspravu, konstatuje se da je časopis, delujući na realizaciji zadataka koji su stajali pred teoretskom misli u oružanim snagama i šire, usklađujući svoje obaveze sa stavovima usvojenim na X kongresu SKJ i sa odredbama novog Ustava SFRJ — izvršio svoju misiju i značajno doprineo ostvarivanju odgovarajućih zadataka u oblasti ONO. Konstatuje se da u interpretiranju sadržaja nije bilo nikakvih idejnih promašaja i političkih devijacija, da je porastao tiraž časopisa, što znači da su porasli i njegov ugled i interesovanje za njega. Svim problemima vojne izgradnje i odbrambenih priprema časopis je, kaže se u informaciji, prilazio sa marksističkih pozicija i u rasprave o problematici koju je tretirao unosio odgovarajuće idejne elemente.

Na nama je danas da te ocene, diskutujući, u manjoj ili većoj meri, prihvatimo — da bismo na osnovu toga mogli projicirati i naše buduće zadatke.

Od svih problema koji se u informaciji navode kao aktuelni i još do kraja nerešeni istakao bih samo neke.

Činjenica da za časopis još nema dovoljno interesovanja van struktura oružanih snaga zaslužuje našu pozornost, pre svega da bismo sagledali na koji način da se poveća to interesovanje, kako da se časopis plasira u sve sredine, u kojima, realno gledano, za njim postoji potreba. Tu bi se moglo diskutovati o eventualnom proširivanju njegovih okvira, i to zahvatajući više nego do sada životne probleme iz šireg konteksta ONO, angažujući autore, pre svega, proširivanjem saradničke mreže, dolazeći do više priloga namenski

pisanih za »Vojno delo« u kojima će se planski i usmereno zahvatati najaktuelniji problemi ONO. Na tu potrebu ukazujemo zbog toga što se, ako budemo samo mi iz vojske pisali za te sredine — može dogoditi i da ne dođemo do željenih rezultata. Kada ukazujemo na potrebu za eventualnim proširivanjem okvira, treba imati u vidu da se ono može postići a da se ne menja osnovna namena i karakter časopisa kao opštevojnog teorijskog glasila. Međutim, mi njegove okvire možemo nešto širiti i na određen broj problema iz domena tzv. civilnog sektora, bez sužavanja njegove dosadašnje orijentacije i tematike.

U informaciji se navodi da časopis nije pobudio dovoljan interes ni kod političko-partijskih faktora iz struktura u Armiji. To je tačno, i način rešavanja tog problema je, u principu, isti kao i u civilnim strukturama — da se obezbedi da na njegovim stranicama ne budu zastupljeni samo problemi već da način njihovog tretiranja najviše odgovara tim strukturama. Drugim rečima, to znači da časopis svoja saradnička uporišta mora naći u tim sredinama i postići da ga one smatraju svojim.

Posebno je apostrofirano u informaciji da je u časopisu još nedovoljno razvijena kritička misao i polemika, da nema konfrontacije stavova, što obično vodi ka određenoj jalovosti, pa time, u izvesnoj meri, i stagnaciji, što ni jedno ni drugo, samo po sebi, nije poželjno, pogotovu kad se radi o razvoju vojnoteorijske misli. S tim u vezi, podsećam vas da je Vrhovni komandant u onom poznatom intervjuu »Vojnom delu« (broj 6/73) insistirao upravo na razvijanju i gajenju što življe polemike, što intenzivnije razmene misli, podstičući autore na kritiku, na slobodno iznošenje stavova i gledišta i o problemima sa područja odbrane.

Shvatajući kritiku jednim od sredstava za razvoj naše vojne misli, drug Tito je tom prilikom sugerirao da tražimo i druge oblike i načine gajenja pisane reči kako bi ljudi mogli da što slobodnije i otvorenije iznose i brane svoje ideje i gledišta o unapređivanju našeg odbrambenog sistema i naše doktrine. Drug Kardelj je nedavno, takođe, na njemu svojstven način podsetio sve nas i u određenom smislu insistirao na tome da razvijamo konstruktivnu, stvaralačku kritiku.

S tim u vezi je zadatak i recenzenata priloga za »Vojno delo«, a mnogi od nas se nađu u tim ulogama da u svojim ocenama ne podižu pragove preko kojih se kritička misao ili polemički tekstovi ne mogu probiti. Mislim da bi osnovni zadatak recenzenata bio da se

bore za što bolji kvalitet priloga u časopisu, za njihovu sadržajnu svežinu, za kritičku misao koja traži novo i bolje, ukazujući na načine kako da se prevazilazi dostignuto, postojeće, koje u većoj ili manjoj meri sputava naš brži razvitak, usporava put do tog novog, smelijeg, produktivnijeg, prihvatljivijeg. Inače, ako bi recenzenti počeli da članke koje imaju u rukama upoređuju i usklađuju sa postojećim pravilima i propisima, onda bi se odmah postavilo pitanje: čemu bi uopšte »Vojno delo« služilo ako ne da nam pomogne da se što brže i kraćim putem probijamo do novih i boljih rešenja. Nije bez značaja, s tim u vezi, napomenuti da drugovi koji su stariji po činu ili položaju, i bili u ulozi autora ili recenzenta, moraju pokazati visok stepen razumevanja i tolerancije prema mlađim autorima, naročito kad se radi o polemici i konfrontaciji gledišta. Za široki razmah naše vojne misli štetna bi bila, makar i naoko bezazlena izgledala, svaka pojava monopolskog prilaženja istini i znanju. Doduše, sa ovakvim pojavama se do sada u časopisu nismo sretali.

Nedovoljna saradnja sa časopisom, bilo da je reč o broju priloga ili njihovom kvalitetu, ostaje i dalje jedno od slabijih mesta »Vojnog dela«. U praksi se veliki procenat primljenih radova mora odbaciti — zbog niskog kvaliteta obrade ili nedovoljne aktuelnosti. Možda bi bilo dobro da se Redakcija ubuduće, pored ostalih metoda privlačenja saradnika, koristi i konkursom kao dodatnim oblikom podizanja kvaliteta saradnje. Konkursi bi se, u prvom redu, odnosili na krupnije probleme i sveobuhvatnije teme čija je aktuelnost višestranu potvrđena. U tom smislu smatram da se na jednu temu može prihvatiti više ponuda autora, čime bi se stvorile mogućnosti za selekciju i izbor najboljih radova. To, razume se, nameće potrebu da se, na neki način, obeštete i oni čiji radovi u takvoj vrsti takmičenja neće biti objavljeni u časopisu.

Što se tiče održavanja stalne i sve šire veze sa trupom, komandama i školama, mislim da se tom pitanju moramo često vraćati, pronalazeći sve novije načine njenog unapređenja. Tu se, u izvesnom smislu, radi i o vezi teorije i prakse, a kakav je značaj tog problema sa gledišta odbrane to ovom sastavu nije potrebno šire objašnjavati. U tom pravcu i Savet časopisa može i mora učiniti više nego što je do sada činio. To tim pre jer je Savet, po institucijama iz kojih članovi dolaze, veoma reprezentativan, pa gotovo svaki od nas, sa svog radnog mesta i na osnovu redovne delatnosti, može znatno više da učini na upoznavanju Redakcije časopisa sa aktuelnim problemima vidova, rodova i službi. Mislim da dolazi u obzir i to da se u izvesnim slučajevima ljudi zadužuju da određene referate, ana-

lize i druge materijale prilagode kako bi se mogli objaviti u časopisu, što može biti od višestruke koristi. Pored toga, Redakciji se može ukazivati na određene ličnosti koje imaju izrazit afinitet za pisanje. Nije bez značaja ni to da se Redakcija obaveštava o onim sastancima na kojima se sprovode značajne analize ili vode diskusije, što, u najmanju ruku, može da posluži za orijentaciju u planiranju i za obradu određene tematike u časopisu.

Predlažem Redakciji da se ne samo temeljito upozna sa srednjoročnim programom naučnoistraživačkog rada u oružanim snagama već i da ga uzme i kao određenu orijentaciju za sebe i da teži da se aktivno uključuje u njegove noseće punktove, i kojima, na određeni način, u realizaciji istraživačkih zadataka može i pomoći, a ujedno i svoje zadatke, na najbolji način, rešavati.

Rubrika »Iz inostranih armija« takođe zasluhuje da se o njoj diskutuje. Izvore podataka, ili bar ideja za ovu rubriku, proširio bih i na naš Centar za vojnonaučnu dokumentaciju i informacije. Predlažem da se i ovde, u Savetu časopisa, i na sednicama Uređivačkog odbora, raspravlja o ideji koju iznosim — da naš časopis donosi i odabranu bibliografiju stranih i naših izdanja, što bi bile značajne dopunske informacije za čitaoce. Pored toga, zalažem se i za hroniku važnijih vojno-političkih događaja u svetu, pogotovu onih koji zasluhuju više pažnje naše vojne javnosti od one koju može da zadovolji dnevna štampa. Radi se, recimo, o sednicama organa NATO-a i Varšavskog ugovora, o pitanjima koja su tamo raspravljana, zatim o usvajanju vojnih budžeta, o krupnijim vojnim manevrima, kadrovskim promenama u vojnim vrhovima nekih zemalja i sličnim novostima — bilo da iziskuju ili ne iziskuju naše propratne komentare.

Savetu je ovde sugerisano da se, preko odgovarajućih radnih grupa, organizuje tako da može uspešno da »pokriva« razne oblasti koje časopis prati i obrađuje. Predlog ide za tim da Savet na određeniji, bliži način pomaže Redakciji u podizanju kvaliteta i vrednosti časopisa. Plenumskim radom Saveta to je teško postići, tim pre što se on relativno retko sastaje, pri čemu u tretiranju problema časopisa mora ostati na prilično uopštenom nivou. U okviru predložene organizacije, a primenjujući metod rada koji nam se preporučuje, mogli bismo efikasnije da se približimo Redakcijskom odboru, da neke probleme i oblasti izbluže pratimo, da organizujemo konkretnije rasprave na sednicama Saveta itd. O tom predlogu treba da se u principu izjasnimo, a što se tiče učesća u radu određene radne grupe — tu ćemo se rukovoditi željama i afinitetima članova Saveta.

Mislim da se s puno razloga može reći da je jedna od opštih karakteristika praćenja stranih armija u našim vojnim časopisima i štampi — naglašavanje i nekritičko isticanje tehničkih dostignuća tehnički najopremljenijih armija, što je, velikim delom, upravo ono što i same velike sile, a posebno supersile, žele da, u okviru šire i celovite psihološko-političke akcije, nametnu pripadniku naših oružanih snaga. Samim tim pisanje o stranim armijama za nas postaje veoma važno pitanje. Naime, postoji preka potreba da mi, i pored takvih priloga, imamo, članaka u kojima će biti obrađene i neke od slabosti koje bi upravo takva vrhunska tehnika koju prikazujemo neminovno ispoljila — ako se njeni korisnici sukobe na našem ratištu i sa našom koncepcijom opštenarodne odbrane. Tako to pitanje dobiva idejno-političke dimenzije koje moramo sasvim konkretno razmotriti.

Sigurno je da nije nimalo slučajno što upravo tako naši časopisi prate strane armije. Gledano u celini, mi u obuci starešina i komandi dosta pojednostavljeno tretiramo strane armije, pri čemu, u suštini, neretko i potcenjujemo njihove mogućnosti, naročito kada je reč o nekim elementima, kao što su, na primer, upotreba hemijskih sredstava, upotreba vazduhoplovstva, primena elektronskih i protiv-elektronskih dejstava, funkcionisanje okupacionog i pozadinskog sistema, savremeni sistemi obezbeđenja objekata (komandna mesta, centri veze, aerodromi, helidromi, baze goriva i municije, raketni položaji, itd.). Upravo zato što kroz časopis dovoljno ne pratimo razvoj tih elemenata u stranim armijama mi ih adekvatno ne ugrađujemo u sistem obuke starešina i komandi, odnosno vojnika i jedinica, u praktičnoj obuci, a, pre svega, na vežbama. Ne možemo u vežbe da na adekvatan način ugradimo i teritorijalnu odbranu i, posebno, civilni sektor, jer ne možemo posve realno da damo one elemente agresora, njegovog borbenog poretka i njegovih borbenih dejstava, u čijem bi paralisanju došla do izražaja dejstva našeg civilnog sektora i teritorijalne odbrane.

U vezi s tim, redakcije svih naših časopisa i njihovi saradnici osećaju da se u nas strane armije po određenim pitanjima nedovoljno poznaju i da, u celini uzev, dosta potcenjujemo njihove tehničke mogućnosti, pa na liniji tog osećanja idu putem isticanja njihovih tehničkih dostignuća. Ta, neosporno dobra namera, međutim, ima i svoju drugu negativnu stranu — da, nekritičkim isticanjem tehničkih dostignuća stranih armija, dobrim delom plasiramo ono što potencijalni agresor i želi.

Informacija o radu »Vojnog dela« u 1975. godini pruža realne ocene o delovanju i ulozi časopisa i uspešno ukazuje na njegove težišne probleme. U njoj se ukazuje na to da je tretiranje naše vojno-teorijske misli još na nivou kojim ne bismo mogli da budemo sasvim zadovoljni. Mislim da je to tačno, ali da je manje rezultat nedovoljnog angažovanja Redakcije časopisa i spoljnih saradnika, a više odraz opšteg stanja koje danas možemo da konstatujemo u vezi s teorijskim uopštavanjem i publicističkom aktivnošću o opštenarodnoj odbrani uopšte, i oružanoj borbi, posebno.

S razlogom se u informaciji naglašava potreba da se teorijskoj razradi osnova koncepcije i doktrine opštenarodne odbrane pokloni što veća pažnja i da se u časopisu obezbedi plansko tretiranje problema iz te oblasti. To je utoliko ispravniji zaključak kada se zna da su iza nas veoma bogata praksa i dragocena iskustva stečeni u godinama u kojima je mnogo urađeno na primeni koncepcije u organizovanju sistema opštenarodne odbrane, koncepcije koja je plebiscitarno prihvaćena i u Armiji i u društvu. Postoji potreba da se ta veoma razuđena praksa, to bogatstvo stečenih iskustava sada teoretski šire razradi i uopšti, da se dođe do odgovora na pitanja: čemu nas ta praksa podučava i kako opredeljuje našu dalju teoretsku razradu doktrine opštenarodne odbrane, dalju razradu na planu teorije rata, a pogotovu oružane borbe.

Marksističke analize društveno-političkog, ekonomskog i vojnog aspekta rata u savremenom svetu, uticaj vojnog faktora u međunarodnim odnosima i slična pitanja takođe predstavljaju tematsko područje usko vezano za našu doktrinu opštenarodne odbrane, zbog čega bi morala, u većoj meri, da budu predmet pažnje i pisanja u našem časopisu. S tim je u prisnoj vezi i ocena o nedovoljnoj teoretskoj obradi iskustava iz NOR-a.

Bilo bi, verujem, od najšireg interesa da se naša opredeljenja i naša praksa, dakle ono što podvodimo pod pojam i koncepcije i doktrine opštenarodne odbrane, razmatra u svetlu marksističke teorije, u duhu poznatih stavova klasika marksizma o ratu, o vojnom organizovanju, o naoružanom narodu itd. Mislim da su tu i pitanja odnosa odbrana — društveni sistem, uslovljenost vojne organizovanosti karakterom društvenog uređenja, uslovljenost tog organizovanja karakterom rata i karakteristikama eventualne agresije na Jugoslaviju itd. Verujem da u dosadašnjem našem bavljenju tim problemima nije najveći propust u nedovoljnom broju članaka, nije čak ni

pitanje širine tematike, mada je i to važno pitanje, već nam je glavni nedostatak u nedovoljnoj smelosti u nastojanjima da se sa pozicija marksističke teorije ulazi u razmatranje aktuelnih problema na području odbrane i rata, pogotovu oružane borbe.

Karakter rata koji bismo vodili na našem ratištu, osobenosti našeg društvenog uređenja, smisao i funkcija opštenarodne odbrane, društvena funkcija oružanih snaga itd. — problemi su koji traže da se vanredno ozbiljno analiziraju sa stanovišta marksizma — ako hoćemo da dobijemo sasvim jasne odgovore za opredeljenje u daljoj razradi opštenarodne odbrane, da smognemo revolucionarne snage da ljudski i materijalni potencijal društva do maksimuma uključimo u sistem odbrane. Time to za nas postaje još jedan posebno aktuelan aspekt ovog pitanja.

Pošto kao društvo želimo i svim snagama nastojimo da se pripremimo za odbranu od bilo kog agresora, za nas je vanredno značajno da viziju te agresije, viziju tog eventualnog rata u kojem bi učestvovala socijalistička, samoupravna i nesvrstana Jugoslavija sa svim svojim potencijalima — sagledamo koliko je moguće više sa naučnog stanovišta, da ta naša vizija bude naučno fundirana, a ne proizvod jednostranih, uskih ocena i procena do kojih se neretko dolazi okretanjem ka prošlosti i izvesnim zapostavljanjem fenomena rata u savremenim uslovima. Stoga bih se složio sa sugestijom o raspisivanju konkursa za pojedine, krupnije i značajnije teme, gde bi se javljalo više autora. Slažem se i sa davanjem bibliografija, hronika vojnih zbivanja itd. Predlažem da se razmotri i, eventualno, kasnije organizuje savetovanje, bolje reći razgovor o pisanju u časopisu, što može biti u organizaciji Saveta časopisa, odnosno Saveta za naučni rad u OS, ili uz njegovo učešće. Tom prilikom bi se, kvalitetnom analizom, pokušalo ne samo da se uđe u ocenu i u uzroke dosadašnjeg stanja, već i da se na neki način otvore aktuelni problemi, da se nađe, ili bar pokuša da se nađe pravac akcije, put tretiranja tih problema u časopisu u većoj meri nego što je to bio slučaj do sada. Rezultatima takvog razgovora mogli bismo, odnosno trebalo bi da se koriste i Savet i Redakcija, ali bi bilo potrebno da ih dobiju i odgovarajuće institucije u SSNO, u armijama i vojnim školama. Osnovni smisao takvog razgovora bio bi da se realno oceni stanje na području vojne misli, da se sagledaju uzroci nezadovoljavajućeg stanja i podstakne i stimuliše rad na teorijskoj obradi problema od interesa za opštenarodnu odbranu.

Bilo bi dobro da se sačini spisak tih aktuelnih problema o kojima bi se, eventualno, mogao da raspiše i konkurs, ali pre svega da

se to čini na osnovi jasnog opredeljenja o tome šta iz koje oblasti želimo da u toku godine obuhvatimo. U načelu, takav predlog bi išao na naše radne grupe koje bi se inače bavile užim područjima; one bi cenile u kojoj je meri koje pitanje za njih prihvatljivo i na osnovi toga bi pristupale izradi spiska tema oko kojih bi pokušale da obezbede saradnju zainteresovanih organa, komandi, škola, pojedinaca, itd.

Treba nastaviti i sa praksom obrazovanja »okruglog stola« ili nekog sličnog oblika susreta zainteresovanih drugova i institucija, ljudi koji mogu da doprinesu razmatranju određenih pitanja. Treba istrajati u borbi da ti oblici prezentiranja mišljenja budu kvalitetni, a to znači da se iz njih i na osnovi njih može da dođe do sadržaja koji mogu da se prezentiraju u časopisu, ali i odaberu teme koje su interesantne, pa da se posle obezbedi saradnja, možda i organizovanjem posebnog »okruglog stola«, naročito kada je reč o područjima koja su nedovoljno pokrivena, kao što su, recimo, partijsko-politički rad ili, možda, neka tema sa područja delovanja vazduhoplovstva, zatim pozadinskog obezbeđenja, ratne ekonomike i sl.

Miljan KOMATINA

Novi sam član Savjeta časopisa; zbog prirode poslova kojima se bavim, nijesam ga baš redovno pratio, ali vidim da je u njemu zastupljena i tematika s područja međunarodnih odnosa. Nemam dovoljno elemenata da bih mogao da ocijenim u kojoj je mjeri to bilo dovoljno, pa ću se, u najkraćem, okrenuti onome što bismo mogli i što bi trebalo ubuduće da pratimo. Meni je pri tom jasno da priroda »Vojnog dela« kao opšteg teorijskog časopisa ne zahteva praćenje tekućih, svakodnevnih događaja, pa naglašavam tri oblasti koje bi mogle da budu zastupljene.

Prvo je praćenje naše teorijske misli na planu međunarodnih odnosa koja je tek u začetku, što ukazuje i na značaj tog zadatka opštevojnog teorijskog časopisa visokog ugleda. Tim poslom u nas se bavi jedna naučna institucija međunarodnog renomea, bave se, i to veoma uspješno, pojedinci, i to užom problematikom koja se, ne tako rijetko, dodiruje sa problemima bliskim odbrani. U tom smislu u časopisu bi mogle da se obrađuju teme sa dugotrajnijom vrednoš-

ću, strategijskog značaja, kao što je problem akcije nesvrstanosti, gdje bi se mogla podvrći analizi evolucija političke nesvrstanosti, njeni putevi od sfere ideja do sfere veoma efikasne akcije. Možda bi »Vojno delo« takve priloge moglo da objavljuje i u vezi sa konferencijom nesvrstanih zemalja, pri čemu bi moglo da se pođe od toga da doktrina pokreta nesvrstanosti ima i svoj pogled na kolektivnu bezbjednost, od stavova nesvrstanih na probleme rata i očuvanja mira, od njihovih stavova o pojedinim krizama, o ratnim žarištima itd. Vjerujem da bi to moglo da bude i korisno i zanimljivo, pa i specifičan i vrijedan doprinos razvoju teorijske misli.

Druga oblast koja bi, po mom mišljenju, mogla da se tretira u časopisu jeste problem međunarodnog javnog prava i to sa stanovišta kako se ono bavi i novinama u vještini i koncepciji ratovanja. Čini mi se da jedan ovakav časopis treba da održaava i te nove tendencije, te pojave u međunarodnom javnom pravu.

Treće, treba pratiti, i to ne samo sa uskovojnog, već i sa šireg političkog stanovišta procese evolucije u vojnim grupacijama. Tu se susrećemo sa tendencijom promjena u blokovima, koji su nekad bili vojnoodbrambeni savezi a danas su više instrumenti za održavanje pojedinih sistema. Suočeni smo i sa snažnom ekonomskom, pa i vojnom integracijom u blokovima u kojima pojedine članice u nekim oblastima života gube od svog nacionalnog identiteta. Bilo bi razloga da se i takve teme pojave u »Vojnom delu«, ali da se obrađuju ne sa stanovišta tekućih događaja već sa stanovišta trajnijih tendencija u međunarodnim odnosima, pa i sa vojno-političkog, odbrambenog, ili nekog drugog stanovišta, zanimljivog za čitaoce teorijskog časopisa ovakvog profila.

Milija STANIŠIĆ

Godinama prateći »Vojno delo« i povremeno sarađujući u njemu, zapažao sam da su njegove kvalitete, i domet na svim etapama razvoja, u osnovi, opredeljivanja dva glavna činioca: prvi — nivo vojnoteorijske misli u Armiji i drugi — kvalitet rada Saveta i Redakcije. To je, po mom mišljenju, važno istaći i zbog toga što ti činioci i danas umnogome opredeljuju domete časopisa i što se, kao Savet, upravo konstituišemo.

Posmatrajući strukturu časopisa u celini, mislim da mu nedostaje ustaljenost u tretiranju nekih važnih pitanja za našu vojnu teoriju i praksu. Prvo pitanje je: kako naš časopis izvesti iz uskovojnih (armijskih) okvira u šire društvene prostore? Mislim da bi to bio jedan od aktuelnijih zadataka Saveta za naredne dve godine. Očigledno, biće potrebna upornost da bismo u časopisu obuhvatili široku društvenu praksu iz oblasti vojnoodbrambenih poslova, podrazumevajući pri tom i našu ambiciju da na taj zadatak privučemo naučnike — društveno-političke i javne radnike iz građanstva. Oni su, zasad, još podaleko od tih problema, mada bi za njih, po svojoj odgovornoj društvenoj poziciji, kao naučni radnici, morali da budu zainteresovani, jer je reč o vitalnoj strani narodnog života i njegove budućnosti.

Polazeći, dakle, od današnjeg stanja, bilo bi korisno i s društvenog stanovišta preko potrebno da se ostvare širi i organizovaniji kontakti sa naučnicima, naročito onima iz oblasti društvenih nauka. Uz to, potrebno je ostvariti kontakt i saradnju sa onim pregaočima koji u društveno-političkim zajednicama i organizacijama organizuju opštenarodnu odbranu. Za početak neka ta saradnja teče uže, sa manjim brojem kvalitetnijih veza, pa će se — organizovanim naporem Saveta, Uređivačkog odbora i Redakcije — proširivati, obojaćivati.

Naša doktrina organizovanja i vođenja opštenarodnog odbrambenog rata polazi od toga da je narodnooslobodilački rat (NOR) naroda i narodnosti Jugoslavije nepresušni izvor za unapređivanje naše vojne teorije. Međutim, iz našeg časopisa se to dovoljno ne vidi, što je jedna od njegovih slabijih strana. Iz toga sledi zadatak da treba obezbediti da se iskustva iz NOR-a u časopisu obrađuju neprekidno, i to u svim teorijskim člancima i putem posebne rubrike »Iskustva NOR-a«. Postoje svi uslovi da se uvede i održi takva posebna rubrika u »Vojnom delu«. Analiza sadržaja časopisa iz poslednjih godina pokazuje da se iskustva NOR-a nedovoljno tretiraju, a posebno iz oblasti ratne veštine.

Moralno-političkom faktoru časopis takođe ne posvećuje dovoljno pažnje, mada se svi slažemo u tome da je on najjači izvor naše snage, prvi uslov za pobedu. Poznato mi je da su mogućnosti naših kadrova i u toj oblasti mnogo veći nego što se to može suditi na osnovi praćenja našeg časopisa. Tu pojavu i Savet i Redakcija moraju analizirati i sa svoje strane maksimalno doprineti da se to stanje popravi.

Kritička misao na stranicama našeg časopisa do sada je bila nedovoljno razvijena i odvijala se u dva oblika, po mom mišljenju oba dobra. Reč je o odgovorima na članke i o »okruglom stolu«. Kada je reč o »okruglom stolu« meni ponekad smeta to što su razgovori najčešće samo monolozi. Mislim da bi Redakcija morala da razmotri kako da od tih monologa dobijemo istinsku raspravu. Isto tako, bilo bi veoma značajno da mišljenja izneta za »okruglim stolom« izazovu polemiku, što, sem ostalog, znači da treba da nađu odjeka u sledećim brojevima časopisa, gde bi se pojavila mišljenja čitalaca.

Veoma je značajno da u časopisu imamo češće i kvalitetnije kritičke prikaze onih knjiga koje su, pre svega, značajne sa stano-
višta opštenarodne odbrane i, više, unapređivanja vojnonaučne mi-
sli. To ne smeju, kao do sada, da budu manje-više informacije, već da kritička misao vrednuje dela.

U pogledu ocene kvaliteta praćenja stranih armija svakako je najvažniji odgovor na pitanje da li našem starešinskom kadru da-
jemo ono što mu treba. U tom pogledu do sada je uglavnom bilo uobičajeno da prikazujemo članke iz stranih vojnih časopisa, čime se sve manje možemo zadovoljavati, jer nam nedostaje obrada pojedi-
ninih problema na osnovi dužeg praćenja vojne teorije i prakse stra-
nih armija. To bi već bio veći nivo od ovoga kojim smo se, hteli ili ne hteli, dosad zadovoljavali.

Na kraju, podržao bih predlog o formiranju ovih komisija, ili radnih grupa, ali bih predložio da one oko sebe okupe jedan broj ljudi koji se pobliže interesuje za ta pitanja, a to za mene, pre svega, znači da ih prate, izučavaju, uopštavaju. To bi dalo veći zamah ce-
loj našoj inače dobro zamišljenoj akciji. Upravo radi verifikacije i podrške toj našoj akciji predlažem da se sa osnovama ove naše ras-
prave, na odgovarajući način, upoznaju uprave SSNO, vojne škole i komande, pa i celokupni aktivni sastav Armije.

Dušan KORAC

Savjet je na jednoj od ranijih sjednica razmatrao odnos izme-
đu usvojenog tematskog programa i obima njegove realizacije. Iz-
veli smo zaključak da postoji očit nesklad između programa i nje-
gove realizacije, odnosno između onoga što želimo i onoga što usp-

jemo da ostvarimo. Istina, Savjet može da prihvati stanovište da je tematski program samo orijentacija, ali je mnogo značajnije njegovo nastojanje da se taj program u što većem procentu realizuje, jer od toga zavisi kvalitet časopisa i društvena korist od njega. Praksa, međutim, pokazuje da s realizacijom, uprkos naporima koje ulažemo, ide teško.

Tražeci rešenje za što potpunije realizovanje usvojenih orijentacionih tematskih programa, došli smo do zaključka da je jedno od njih — usklađivanje organizacijske strukture Redakcije i Savjeta časopisa sa tematskim programom. Ocijenili smo da je potrebno izraditi novu formaciju Redakcije, vezujući je čvrsto za određena područja tematskog programa. To je jedan od značajnih preduslova za potpunije realizovanje programa, a u krajnjoj liniji i podizanje teoretskog nivoa časopisa. Koncept rada Savjeta, mada ne podrazumijeva potpunu reorganizaciju, povlači za sobom i odgovarajuće promjene u metodu njegove djelatnosti. Ocijenili smo da metod plenumskog rada Savjeta treba zamijeniti radom u odgovarajućim radnim grupama, pri čemu bi svaki njegov član radio u jednoj od tih grupa.

Razumije se, u sastav radnih grupa mogu i treba da uđu i oni koji nisu članovi Savjeta. U kojoj mjeri se predloženim promjenama rešavaju problemi časopisa Vojno delo — teško je sada reći. Ostaje nam da ozbiljnije razmotrimo metod rada radnih grupa, da procijenimo u kojoj mjeri one označavaju novi kvalitet. Da ovo nije samo eksperiment, pokazuju i iskustva koja su već stečena kod nekih drugih savjeta, gdje se taj metod već odranije primjenjuje.

Zalažući se za formiranje radnih grupa, što znači i za nov metod rada i Redakcije i Savjeta časopisa, ne negiram ni potrebu njihovog povremenog plenumskog rada. No, sasvim sam siguran da će i rad u plenumu u tom slučaju biti efikasniji, usmjereniji i kvalifikovaniji u rješavanju problema časopisa, već i samim time što će se mnoga pitanja riješiti u radnim grupama. To znači da bi sve to zajedno, koliko sada možemo da vidimo, predstavljalo korak naprijed.

Jedan od bitnih preduslova za to da te radne grupe odigraju svoju ulogu i budu nosioci novog kvaliteta, jeste iznalaženje odgovarajućeg metoda rada, načina na koji treba da prate odgovarajuće područje djelatnosti u okviru časopisa i izvan njega. Po mom mišljenju, ove radne grupe mogu da odigraju veoma značajnu ulogu u podizanju kvaliteta časopisa, ali mogu da ostanu i samo neuspjeh pokušaj, što će zavisi od ljudi koji u njima budu radili. Ja ih

smatram pokušajem da se izađe na širi prostor, da se ostvari intenzivnije komuniciranje sa onima od kojih zavisi i kojima je namijenjen časopis. Na toj osnovi je postavljen i tematski program, jer on polazi od osnovne pretpostavke da se može realizovati samo putem što šire saradnje sa mnogim institucijama i pojedincima. To podrazumijeva da radne grupe treba da budu vrsta spone između časopisa, odnosno programa i odgovarajućih ustanova i institucija SSNO, školskih centara i drugih institucija u Armiji i izvan nje. Već samim tim što članovi Savjeta, odnosno radnih grupa, pripadaju tim institucijama — stvara se povoljna mogućnost da se službeni materijali, referati, analize i studije u znatno većoj mjeri nego dosad koriste za obradu u časopisu.

Onaj ko pažljivije prati »Vojno delo« i pobliže poznaje njegov karakter i ulogu, zapaža da je u njemu došlo do značajnih promjena koje se moraju izraziti u kompletnom opredjeljenju tematskog programa časopisa. Polazim od činjenice da je narodna odbrana izašla na širok prostor, da je ostvaren visok stepen područstvljavanja narodne odbrane, da se otvaranjem smjerova narodne odbrane na fakultetima kreće ka jednom novom kvalitetu, da se tematski okvir štiva odbrane znatno proširio a broj njegovih korisnika povećao. Samim tim i naš vodeći časopis Vojno delo je prinuđen da izađe iz dosadašnjih okvira (kao časopis JNA ili OS) i sve više poprima karakter vodećeg teoretskog časopisa opštenarodne odbrane. Konkretnije rečeno, u svako od područja tematskog programa uključuju se nove oblasti, nove teme koje moraju naći mjesto i na stranicama časopisa. Razumije se da je to lako konstatovati a mnogo teže realizovati, ali upravo sve ono što je predloženo ide za tim da se omogući i njegova realizacija.

Primjera radi da zastanemo malo kod radne grupe za oblast moralno-političkog faktora i za rad organizacije Saveza komunista. Već smo konstatovali da je ova oblast bila nedovoljno zastupljena na stranicama časopisa. S druge strane, ta oblast je izuzetno značajna, sa vrlo širokom skalom tema i iskustava koja moraju biti obrađena. Moralni faktor u našoj koncepciji je elemenat strategijskog značaja. On duboko zadire u sve tokove našeg organizovanja za odbranu zemlje i sastavni je dio naših trajnih vrijednosti i našeg preimućstva nad svakim agresorom. Slično je i sa radom Saveza komunista u JNA, čija iskustva imaju veliku vrijednost. Nedoumice, znači, nema: treba iznaći mogućnost da se ta materija tretira i na stranicama časopisa. Tako shvatam osnovni zadatak radne grupe kojoj pripadam. Mislim da će biti potrebe da na jednom od narednih

sastanaka Savjeta razmotrimo djelatnost radnih grupa, sa osnovnim ciljem da razmijenimo iskustva iz metoda njihovog rada.

U okviru razmatranja programske orijentacije časopisa uzgred pominjem i oblast kulturno-umjetničkog stvaralaštva vezanog za naš rat i revoluciju, a u širem kontekstu i za opštenarodnu odbranu. Imam u vidu da se gotovo u svim domenima kulturno-umjetničkog života — u literaturi, na filmu, u dramskim i muzičkim oblastima itd. — pojavljuju mnogobrojna djela na pomenute teme, a da pri tom, sa gledišta od kojih mi polazimo, nisu podvrgnuta dubljoj kritičkoj analizi. Ovdje nije riječ o dnevnom informisanju, što je stvar štampe, o trenutnoj reakciji na ovaj ili onaj događaj kulturnog života, već o jednoj dubljoj analizi, prije svega, sa pozicija autentičnog tretiranja našeg rata i revolucije, naše istoriografije i moralno-političkih vrijednosti datih djela. Kada je riječ o »Vojnom delu« i problematici o kojoj govorim i koja ima i značajan odbrambeni aspekt, ne mislim da bi u našem časopisu trebalo otvarati kulturnu rubriku, ali bi priloge te vrste mogli povremeno objavljivati, razumije se, ukoliko ispunjavaju određene uslove.

Rajko TANASKOVIĆ

Redovan sam čitalac »Vojnog dela« i mogu reći da njegov stručni i naučni nivo nije ništa niži od nivoa sličnih časopisa koji se izdaju u svetu. Mislim da je i programska orijentacija »Vojnog dela« uglavnom dobra, što, naravno, ne znači da se i ona ne bi mogla dopuniti i aktuelizirati, odnosno sadržaj časopisa poboljšati. U tome, smatram, ne bi trebalo ići odveć na »otvorene prostore« jer bi se časopis Vojno delo doveo u situaciju da se bavi i onom tematikom kojom se, po svojoj programskoj orijentaciji, bave drugi časopisi, pa i pojedini listovi u našoj zemlji. U našem slučaju reč je, ipak, o usmerenom časopisu čiji je profil dosta dobro i precizno određen — o vodećem vojnoteoretskom časopisu čija programska orijentacija u tim okvirima, uglavnom, treba da se i kreće. Time neću da kažem da se na stranicama našeg časopisa ne bi mogle da nađu i mnoge od onih tema o kojima je ovde već govoreno, ali nisam za to da se tematika časopisa proširuje i na područja kojima se bave drugi listovi i časopisi.

Drugo, među pitanja kojima se »Vojno delo« doskora neredovno i nedovoljno bavilo bila je problematika nekih osnovnih ćelija našeg društva koje u sistemu opštenarodne odbrane imaju izuzetno veliki značaj, odnosno predstavljaju konstitutivne elemente opštenarodne odbrane kao celovitog sistema. Ovde, pre svega, mislim na mesnu zajednicu, o kojoj se više piše u listovima i drugim časopisima nego u vojnom teoretskom časopisu Vojno delo. Retko se i nedovoljno široko razrađuju teoretski problemi i uopštava praksu mesne zajednice i organizacije udruženog rada s gledišta narodne odbrane. Činjenica je, na primer, da bogata i veoma široka praksa i tih organizacija neretko ide znatno ispred teorije. S druge strane, ta praksa je ponekad i ponegde toliko šarolika i heterogena, a u nekim prilikama i neadekvatna, da se postavlja pitanje: u kojoj meri se može tolerisati takvo stanje koje nije odraz samo specifičnosti, nego i posledica nedostatka odgovarajuće naučno fundirane teorije iz te izuzetno značajne društvene oblasti.

Dobro je, dakle, što se i u drugim časopisima i listovima piše o tome, ali bi bilo još bolje da se o tim i sličnim pitanjima piše i u »Vojnom delu«.

Mislim da bi u »Vojnom delu« više nego do sada trebalo pisati i o problemima ili pitanjima vojnih aspekata politike nesvrstavanja. Reč je o tome da je nesvrstavanje kao pokret toliko razmaklo svoje okvire da obuhvata razna područja međunarodne delatnosti, zbog čega i vojni aspekti nesvrstavanja (bez obzira na to što nije reč o bloku) postaju izuzetno značajni i sa gledišta teorije interesantni. Otuda ima sve više pitanja koja se mogu razmatrati i sa aspekta nesvrstavanosti i objaviti na stranicama našeg časopisa.

Za društvenu samozaštitu kao veoma značajan činilac opštenarodne odbrane — takođe mora biti više mesta i u »Vojnom delu«, čime će ono, sem ostalog, izbijati na sve širi društveni prostor. Treba, razume se, nastojati da se za odbrambene probleme nađe više mesta i u drugim časopisima i listovima, ali ne bi bilo dobro da zbog toga što tematika ONO nije našla dovoljno mesta u našoj publicistici — u časopisu Vojno delo objavljujemo i ono što mu, po utvrđenoj programskoj orijentaciji, ne pripada. Ne bi, naime, trebalo dopustiti da se jedan tako ozbiljan teoretski časopis bavi svim i svačim. To pitanje, po svojoj prirodi i značaju, može da bude interesantna tema i za Savet za naučni rad u oružanim snagama.

Iza sebe imamo bogatu i živu praksu neposrednog organizovanja za odbranu u okviru koje oružano organizovanje zauzima značajno mesto, pri čemu su i aktivnosti odbrambenog organizovanja zastupljene u svim oblastima društvenog razvoja i delovanja. Međutim, nasuprot tako bogatoj praksi — uočljivo je zaostajanje u domenu njenog teorijskog osmišljavanja. Drugim rečima, razvoj teorijske misli i uopštavanja iskustava i saznanja u nas zaostaje za praksom.

I pored toga što niko od nas ovde ne misli da vojnoodbrambeno i društvenoodbrambeno počinje ili se završava »Vojnim delom«, neosporan je značaj uloge i zadataka »Vojnog dela« u premošćavanju tog nesklada, posebno kada je reč o iniciranju i podsticanju na analizu o teorijskom uopštavanju iskustava i saznanja.

Radeći neposredno na zadacima odbrambenog organizovanja na širem društvenom prostoru, suočavao sam se sa mnoštvom novih sadržaja. Praksa je učinila vidljivim mnoge nove sadržaje i postavila na dnevni red mnoga pitanja na koja treba dati odgovore. Mi, recimo, celokupne pripreme društva (naoružanje) podvodimo pod uzak i neadekvatan termin »civilni sektor«, a ne radi se ni o »civilnom« ni o »sektoru«. Time želim da kažem da je za našu bogatu praksu odbrambenog organizovanja nedovoljna čak i terminologija kojom raspolazemo.

Neophodno je da se na osnovama naše prakse odbrambene izgradnje društva i njenog konstituisanja i u duhu suštine novih odnosa u sferi ONO — ide na jedinstvo vojnih i nevojnih znanja u funkciji odbrane, u čemu i »Vojno delo« može imati značajnu ulogu. Naime, mnoga nevojna znanja nisu i neodbrambena, zapravo i ona mogu naći primenu u odbrani. Na ovo pitanje gledam kao na otvaranje »Vojnog dela« i vojne misli uopšte prema širokim resursima znanja kojima naš savremeni čovek raspolaže. Uostalom, mi već dugo vremena zagovaramo potrebu otvaranja nauke ka kompleksu odbrane kao realnom društvenom interesu, pa otuda i potreba da se vojna misao otvara ka nauci u celini.

U prisnoj vezi sa tim pitanjem jeste i problem za koji treba zainteresovati i vojnu misao i nauku u celini. Reč je o korišćenju obilja nevojne tehnike u vojne i borbene svrhe, ponajpre putem različitih oblika organizovanog otpora u slučaju agresije. Kao rezultat

društveno-ekonomskog napretka, a posebno materijalno-tehničkog razvoja, na našem prostoru se koristi obilje raznovrsne tehnike koja, istina, teško ulazi u »formaciju«, ali se može prilagoditi i malim adaptacijama pretvoriti u oružje, borbeno ili poluborbeno sredstvo. Časopis Vojno delo mogao bi makar da pokrene proces razmišljanja o tim pitanjima, pri čemu naša bogata praksa, u neku ruku, već menja naše pojmove o oružju, daje nove odgovore na pitanje šta se sve u ONOR-u može smatrati oružjem.

Dalje, naglašavam potrebu teorijskog pristupa vežbama. To bi bile naučne analize kompleksnijih vežbi, počev od postavljanja, komponovanja i određivanja njihovog sadržaja, građenja situacija i uslova u njima itd. To nam je utoliko potrebnije što relativno lako gradimo situacije za »početni period rata«, ali rede zalazimo dublje u uslove karakteristične za naredne faze rata. Prirodno, početni period rata je jako značajan, ali mi moramo imati približnu sliku celog rata i celovitu predstavu uslova u kojima se možemo naći.

U postavljanju vežbi, posebno u stvaranju što realnijih uslova za privremeno zaposednutu teritoriju, mora se više imati u vidu i represivna dimenzija rata. Zbog oskudnih podataka i elemenata u situacijama i datim uslovima nema se baš uvek realna slika represivnih uslova, metoda i mogućnosti agresora, zbog čega se javljaju naivnosti i nerealnosti u našim postupcima, posebno kada su u pitanju neoružani oblici otpora, što, kao problem, zaslužuje dublju analizu i »Vojnog dela«.

Ovde se raspravlja i o potrebi jačanja dopisničkog kadra. To se s pravom postavlja, ali prateći napise i autore stičem utisak da je malo prinova, pogotovo mlađih. Lično mislim da ima ljudi spremnih i za tu vrstu stvaralaštva samo ih treba ohrabriti i podsticati.

U informaciji se navodi da TO ostaje na nivou opšteg i globalnog razmatranja. A kako TO predstavlja veoma interesantan fenomen za našu vojnoteorijsku misao, jer je u jedinstvenom sistemu OS organizovana neposredno i na celokupnom društvenom prostoru, to joj treba posvetiti i adekvatnu pažnju. Upravo zbog toga što se u organizovanju TO odslikava jedinstvo svih aspekata oružane borbe, svih vidova i oblika organizovanog otpora itd. potrebno je što šire i sveobuhvatnije izučavati tu komponentu OS, gradeći i dopunjujući što je moguće realniju ne samo vojno-operativnu već i ukupnu sliku rata.

Mislim da bi trebalo razmotriti da li i u kojoj se meri problemi i zadaci ONO na univerzitetima i visokim školama mogu naći u našem časopisu. Kao što vam je poznato, mnogi od drugova koji prisustvuju ovom sastanku često su učestvovali u raspravi o novom konceptu obrazovanja i vaspitanja studenata i omladine na planu narodne odbrane — potpisan je novi društveni dogovor, izrađeni su programi i već je druga nastavna godina kako se po njima radi — razrađuju se programi naučnog rada, na fakultetima su stvoreni novi otseci koji treba da doprinesu osposobljavanju kadrova za srednje škole, stvaraju se mogućnosti za sticanje i formalnih kvalifikacija itd. Znači, radi se o veoma intenzivnoj aktivnosti na planu ONO u obrazovnom i vaspitnom procesu u čitavoj zemlji. Zbog toga bih predložio da se o naporima i uspjesima ljudi koji rade na tom poslu više piše, jer su to, pored ostalog, krupni rezultati i promene na liniji reforme školstva i naših univerziteta. Da spomenem samo jednu činjenicu. Stvoreni su jedinstveni predmeti po jedinstvenom programu, što smo postigli samo u oblasti ONO, a to treba da bude podsticaj i za druge naučno-nastavne discipline.

ZAKLJUČCI

Časopis Vojno delo dao je značajan doprinos podsticanju i razvoju vojne teorijske misli, što je uticalo na povećanje interesovanja čitalaca za časopis, na unapređenje saradnje i povećanje tiraža. Uloženi su ozbiljni naponi u podizanju teorijskog nivoa priloga i afirmaciji marksističkog pogleda na svet, čime je časopis značajno doprinosio učvršćenju moralno-političkog stanja, jačanju borbene gotovosti, modernizaciji oružanih snaga, povećanju odgovornosti, učvršćenju discipline i stručnom uzdizanju kadrova itd. Na taj način časopis se na najneposredniji način angažovao u realizaciji stavova i zadataka X kongresa.

Polazeći od karaktera i nivoa časopisa, kao i zahteva koje postavlja dalja teorijska razrada koncepcije ONO, treba smelije i sa marksističkih pozicija tretirati šire društvene i opštevojne probleme ONO, kako bi se bolje sagledala vizija eventualnog rata, shva-

tile novine u vojnostrategijskim koncepcijama i pogledima u svetu, upoznali novi borbeni sistemi, teorijski unapredila naša doktrina i strategija oružane borbe, istakle naše prednosti u ratu itd.

Zadaci koji predstoje na polju teorijske razrade koncepcije ONO zahtevaju da se saradnja u časopisu stalno proširuje, pre svega, stvaranjem mreže saradnika i da se svestranije zahvataju problemi i zadaci ONO u društvu. To, pored ostalog, znači da za saradnike treba češće angažovati i društveno-političke radnike, naučnike, publiciste i ostale afirmisane stvaraoce na polju pisane reči iz građanstva. Treba više pisati o aktivnostima i iskustvima društveno-političkih zajednica, organizacija udruženog rada, mesnih i interesnih zajednica, o delovanju društveno-političkih organizacija itd. Pri svemu tome se moraju sačuvati osnovna namena i karakter »Vojnog dela« kao opštevojnog teorijskog glasila.

U časopisu treba više pisati o značaju i ulozi moralno-političkog faktora u ratu i oružanoj borbi, o radu organizacije SKJ, o aktivnosti vaspitnih faktora na moralnom vaspitanju i političkom obrazovanju pri čemu kao saradnike treba češće angažovati istaknute partijske i političke radnike u oružanim snagama i društvu, pisati o iskustvima trupe, više se koristiti politikološkim i sociološkim istraživanjima.

Šire angažovanje Saveta časopisa i neposrednija saradnja Redakcije sa komandama, jedinicama i upravama škola itd. put je efikasnog organizovanja saradnje sa trupom i neposrednijeg povezivanja teorije i prakse. Angažovanjem šireg kruga saradnika i gaje-njem pogodnih oblika izraza u časopisu, kao što su informacija, osvrt, intervju, pogledi i mišljenje itd., brže i efikasnije će se povećavati broj saradnika i iz trupe.

O iskustvima iz našeg NOR-a i socijalističke revolucije, oslobodilačkih ratova i revolucionarnih pokreta u svetu treba pisati studioznije, pogotovu kada su u pitanju teorijske i uopštavane analize iskustava.

Proširiti sadržaj i poboljšati kvalitet priloga vojne teorije i prakse stranih armija, koristeći se raznovrsnijom tematikom i širim izvorima iz stranih publikacija. Časopis treba da daje i hronike o aktuelnim vojno-političkim događajima u svetu, zatim racionalno odabranu bibliografiju o stranim vojnim izdanjima (časopisa i knjiga). Da bi se to što bolje i racionalnije učinilo, Savet i Redakcija treba da organizuju širu raspravu o karakteru, fizionomiji i zadacima rubrike »Iz inostranih armija«.

- Podsticanje i gajenje kritičke misli i polemike postaje aktuelna i neophodna potreba. Redakcija i recenzenti treba da razvijaju interesovanje, da podstiču i stimuliraju takav način prezentiranja materijala, pri čemu treba pokazati veće razumevanje i tolerantnost naročito prema mlađim autorima.

- Radi proširenja saradnje i podizanja kvaliteta priloga raspisati konkurs za članke, studije, rasprave iz one tematike u kojoj je časopis deficitaran, odnosno za koje je Redakcija posebno zainteresovana.

- U okviru Saveta formirati radne grupe prema sledećim oblastima: teorijski izvori i osnovi koncepcije ONO; teorije ratne veštine; moralno-politički faktor i rad SKJ i organa MPV u oružanim snagama; iskustva iz NOR-a i drugih revolucionarnih ratova i iz inostranih armija.

- Pripremiti dvogodišnji tematski plan s pozivom na saradnju i dostaviti ga svim saradnicima i čitaocima.

- Nastaviti raspravu o sadržaju, kvalitetu i tematskoj orijentaciji »Vojnog dela«.